

Innspill til kommende Stortingsmelding om offentlige anskaffelser

Miljømerking Norge, som forvalter de offisielle miljømerkene Svanemerket og EU Ecolabel i Norge, gir med dette innspill til Nærings- og fiskeridepartementets arbeid med stortingsmelding om offentlige anskaffelser. Vi bidrar også gjerne ved å møte dem som skal utarbeide stortingsmeldingen for å utdype innspillene og svare på spørsmål.

Offentlige innkjøpere har fra og med 1. januar 2017 kunnet benytte anerkjente merkeordninger og miljøledelsessystemer mer offensivt enn før for å sikre seg leveranser med god miljømessig og sosial/etisk standard på anskaffede varer og tjenester. Bruk av anerkjente sertifiseringer vil være forenklerende og effektiviserende både for tilbydere og innkjøpere. I tillegg får det offentlige på denne måten levert varer og tjenester med en tredjeparts miljøgaranti.

Offentlige anskaffelser må vise helhetlig miljøansvar

Anerkjente miljømerker vurderer alle relevante miljøproblemer som kan oppstå i hele produktets livssyklus, og stiller strenge krav som produsenten må dokumentere at han tilfredsstiller.

Det er lett å rangere produkter etter bare én faktor, for eksempel energiforbruk. Men en datamaskin er ikke et godt miljøvalg selv om den bruker lite strøm, dersom den også er full av tungmetaller eller er produsert ved hjelp av tvangsarbeid. Et hus er ikke et godt miljøvalg bare fordi det er energieffektivt, dersom veggene er fulle av skadelige kjemikalier, eller gulvene er lagt med tropisk tre. Svanemerkets krav dreier seg både om bærekraftig ressursbruk, fornybare råvarer, energieffektivitet, forbud mot tilsatte miljøgifter, streng regulering av andre kjemikalier, etiske og sosiale forhold, bruksegenskaper, kvalitet, design og mulighet for demontering med mere. Når profesjonelle innkjøpere (eller vanlige forbrukere) ser at et produkt er svanemerket, kan de være trygge på at produktet helhetlig sett er et godt miljøvalg.

Offentlige anskaffelser er et svært kraftfullt redskap for å omstille produksjon og (offentlig) forbruk i samfunnet, og innkjøperne – som utøver denne enorme markedsmakten – har et stort ansvar for den grønne omstillingen vi raskt må gjennom. Det er viktig at den kommende stortingsmeldingen legger et helhetlig miljøansvar til grunn. Svanemerket er del av den offentlige verktøykassa, og gjør det enklere å utøve helhetlig miljøansvar. Under forklarer vi hvordan.

Hva er Svanemerket

Svanemerket er det offisielle miljømerket i Norden. Det finnes svanemerkekrav for 250 produktgrupper innen 60 ulike bransjer. Skoler/ barnehager/boliger, møbler, innredninger, kopimaskiner og printere, papir, vaskemidler, hudpleie/hygiene produkter, tekstiler, byggevarer, bilpleiemidler og vaskehaller, trykkerier, vaskerier, hotell, konferanseanlegg og restauranter er eksempler på produkter som kan svanemerkes.

Merkeordningen ble opprettet av Nordisk Ministerråd i 1989 for å gi forbrukerne troverdig informasjon om hva som er de mest miljøvennlige produktene. 9 av 10 av norske forbrukere kjenner merket. Svanemerket får litt over 10 millioner over BLDs budsjett, øvrig drift finansieres av lisensavgift fra produsenter som vil bruke merket. Stiftelsen Miljømerking forvalter både Svanemerket og det europeiske EU Ecolabel i Norge, og er en non-profit-virksomhet.

Det er 30 ansatte i Norge, 130 i hele Norden. I dag er Svanemerket en like viktig veiledning i det profesjonelle markedet som i forbrukermarkedet.

Utfordringer og løsninger

Nærings- og fiskeridepartementet spør om hva som er de viktigste utfordringene den kommende stortingsmeldingen bør adressere. På miljøområdet mangler det ikke utfordringer, og nedenfor adresserer vi dem etter tur, samtidig som vi gir noen stikkord på hvordan innkjøpere ved å kreve Svanemerket bidrar til å løse dem.

Klimaendringer

Svanemerkede produkter er klimavennlige. Den mest klimavennlige energien er den vi ikke har brukt. Svanemerket stiller strenge krav til energieffektivitet i hele produktets livssyklus, både under produksjon og bruk. Vi fremmer fornybar energi, og begrenser fossile råvarer der det er relevant.

Skadelige kjemikalier

Et svanemerket produkt inneholder minimalt med problemkjemi. Svanemerket stiller svært strenge krav til hvilke kjemikalier som kan brukes i et svanemerket produkt. For eksempel forbyr merket tilsetning av miljøgifter, hormonforstyrrende stoffer (som parabener og en rekke mykgjørere for plast), organiske fluorstoffer (PFAS, PFOA) og bromerte flammehemmere, og begrenser innholdet også av andre stoffer som kan skade helse og miljø sterkt.

Svanemerkets krav gjenspeiler både europeisk og norsk regelverk, men vi utelukker også mange stoffer på begrunnet mistanke, ut fra et føre-var-prinsipp. Dersom vi ser tilstrekkelig dokumentasjon på at et stoff bør begrenses strengt eller forbyr, justerer vi miljøkravene. Svanemerket ligger derfor alltid i forkant av myndighetskravene, og er et raskt supplement til offentlig regelverksarbeid.

Dårlige arbeidsforhold

Svanemerkede produkter er produsert under etisk holdbare forhold. Svanemerket stiller etiske krav til klær og andre tekstiler, sko, leker, elektronikk og batterier. I tillegg er det et generelt krav i alle våre 62 kravdokumenter at gjeldende regelverk i produksjonslandet skal følges, og at brudd på dette fører til inndragning av lisensen til å bruke Svanemerket. De strengeste etiske kravene stiller vi til tekstiler og leker; Her krever vi at produsentene må dokumentere at de tilfredsstillor ILOs kjernekonvensjoner om arbeidsforhold. Det skal være organisasjonsfrihet, forbud mot barnarbeid, forbud mot diskriminering (lønnsmessig eller annen) og forbud mot tvangsarbeid på en fabrikk som lager et svanemerket produkt. Dette følger Svanemerket opp på utvalgte produksjonssteder i forkant av en lisensiering og underveis i lisensens gyldighetstid.

Verktøy for sirkulær økonomi

Sirkulær økonomi kan stimuleres på flere måter ved hjelp av miljømerking. Svanemerket fremmer effektiv og bærekraftig ressursforbruk og sikrer at materialer og deler kan gjenbrukes og/eller materialgjenvinnes. Svanemerket legger vekt på å begrense problematisk kjemi, og stiller strenge krav til inngående stoffer i materialer. Svanen stiller også krav om bruk av fornybare, resirkulerte råvarer eller avfallsråvarer hvor det er mulig, og hvor det gir en positiv miljøeffekt i et livssyklusperspektiv. I tillegg til miljøkrav stiller Svanemerket også krav til funksjon, kvalitet, demontering, reparerbarhet og levetid, og tilrettelegger dermed for sirkulær økonomi og redusert forbruk.

Det grønne skiftet – helt konkret

Svanemerket definerer med sine krav hvordan produsentene skal lage det mest miljøvennlige produktet, både med tanke på klima, kjemikalier, helse og etikk.

Kravene er konkrete, målbare, må dokumenteres og blir kontrollert. Mange av produsentene må strekke seg for å klare Svanemerkets krav. Hvert tredje-femte år – når markedsforhold, vitenskap eller produksjonsteknologi har

endret seg – strammer merket inn kravene. Da må alle produsenter som vil beholde merket søke på nytt, og dokumentere at de også klarer de nye og strengere kravene. Slik bidrar Svanemerket til grønn innovasjon og til det grønne skiftet.

Innkjøpere kan nå eksplisitt kreve svanemerkede produkter

Fra og med 1. januar 2017 har offentlige innkjøpere kunnet benytte anerkjente merkeordninger og miljøledelsessystemer mer offensivt enn før for å sikre seg leveranser med god miljømessig og sosial/etisk standard på anskaffede varer og tjenester.

Miljømerking Norge har i flere år arbeidet med å veilede offentlige innkjøpere, og vi opplever at det er et stort informasjonsbehov blant dem. Det er vanskelig å formulere gode krav, og krevende å evaluere den dokumentasjonen man får inn. Det er svært viktig å tilby innkjøperne hjelp til å stille strenge og helhetlige miljøkrav til anskaffelsene. På områder der man kan kreve svanemerkede produkter er det enklere, men det offisielle, nordiske miljømerket finnes jo ikke på absolutt alle produkter og tjenester.

Framover blir det viktig å:

- veilede og betrygge offentlige innkjøpere som ønsker å benytte merker (sosialt, økologi, miljø) og sertifisert miljøledelse som verktøy ved offentlige innkjøp
- informere og inspirere premissgivere på innkjøp
- gjøre det økonomisk lønnsomt for leverandører og produsenter å sertifisere virksomheter og produkter med miljøledelse og merkeordninger

Verktøy for forenkling og effektivisering

Ved å benytte en anerkjent merkeordning eller sertifisert miljøledelse sikrer man leveranser som oppfyller profesjonelt utviklede miljøkrav og som holdes faglig oppdaterte gjennom åpne og transparente revisjoner. Legger man disse kravene til grunn slipper innkjøper å utvikle egne krav og dermed forenkles miljøarbeidet i anskaffelsesprosessen betraktelig.

En konsistent bruk av merker og sertifisert miljøledelse i offentlig sektor vil også være effektiviserende for leverandørene. De slipper å forholde seg til stadig endrede og ulike krav og dermed minskes administrasjonsbyrden ved dokumentasjon. Lisenser/sertifikater som dokumentasjon forenkler vurderingen av miljødokumentasjon fra tilbydere (evalueringen), samtidig som innkjøper får levert tjenester og produkter med en uavhengig sertifisering/merking. En konsistent bruk av anerkjente merkeordninger og sertifisert miljøledelse over tid gir et tydelig signal til markedet, bedre forutsigbarhet for miljøbevisste leverandører og ikke minst et klart konkurransefortrinn for disse leverandørene, slik det politisk er ønsket på veien mot det grønne skiftet.

Vi håper dere får nytte av innspillene våre i arbeidet med den kommende stortingsmeldingen. Vi vil gjerne bidra i det videre arbeidet for å utdype hva vi mener og svare på spørsmål dere måtte ha. Bare ta kontakt!

Med hilsen

Anita Winsnes

adm. dir

Tormod Lien

Markedsrådgiver